

Gyűjtő: GELENCSEK SÁNDOR

Gyűjtés ideje: 1973.

TART.: A TEMETŐK. NÉPRAJZ KAPOSMENTE'N

---

9 lap

Földrajzi mutató: KAPOSMENTE

Szám mutató: XXII

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRRA'S

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2365-ös TETELE ALÓL

A temetők néprajza Kaposmentén.

A temetők Kaposmentén Tisfyomó részben uradalmi területre épültek.

Tombóváron a városi vagy akkori mérfalú az alapítás éve a régi irások szerint 1729-ben kezdve temetőket ide és aróta a sírkeresztek, fejfák sokféle művészetével találkozunk.

A vaskeresztek díszkeresztek szép változatait találjuk, és a sírkövek kereszték szobrok tömege láthatók.

A sírfeliratok szép változatait látjuk a régi és az új köveken.

A régi temető a somogyi sílen egy keskeny út mellett terület körépen gólgózával.

A Kaposvárúti temető a múlt század elején a herceg Esterházi uradalom területére épült hűlté hárral és útszéli kereszttel.

Ahhoz, hogy Kaposvárúti város község, és a sírkövek terén lemaradás tapasztalható. Újabban is csak a többi községekhez viszonyítva ezt előre haladást, és a régi sírokon csak igen ritka az emlékező.

A módosabbak régen csak a fakereszteket újították fel fakerezzel.

Pttala temetője.

A község területére épült nagy régi temető.

Újabban itt is sok az emlékező sírkő szoborban velle fel az előre haladást, és van pár háber lakója is emlékező a sírfelirat szerint, és generációkon keresztül katolikus pap is, is van kántor, és falú jezsuita is.

Ez népes falú és sok szegény zsellér is piher itt

Csonka.

A szabadbírhare után adományozta a Himmadi gróf Somogyzili birtokából a püspök holdas telket körül sáncolva orszona sörénytel körül ültetve. Kisküllaház, és mászeli kökeresettel.

A köemlék régen nem is volt mert előkelőségek nem temetkertetek ide. és a kisköziségben csak a század fordulón kezdtek a sírkövet.

Az ilyen temetőbe régen az öngyilkosokat, és a villám sújtottakat, lehetett temetni, mert a szertartást végző egyháziak nem voltak hajbun és nem sok figyelmet fordítottak ezekre.

Szabadi.

Ez is kisköziség felkereti temetője Magyar, katolikus és evangélikus nemet ajku lakosok temetője. Régi iparosok uradalmi intézők kisért, és Siva püspökről. Itt áll a ház ravatalozó fülkével kökeresettel uradalmi adományozott telekkel. 7H nemet götbetés sírfeltek is láthatók. Nem is Magyar iskola volt és ezek kiántorjai ide temetkertetek. előkelők sírkövekkel.

Az evangélikus nemet ajku halottakat régen külön csoportba temették, és már az éskerési sorrendben temetkeznek ma.

Kisberki

A kisköziség temetője telket a régi Smidek gróf uradalmi adományozta. Régen azért is kellett törvényes után is az uradalmauknak temető telket adományozni, mert az ő eselidjei is ide temetkertetek.

másodszorban erőt mert igen kis apró körsé-
gek nem rendelkeztek olyan megfelelő helyen a falu
közelben, A katedra alatt levő erdőszélen fek-
szik a kistemető fénykép esatolva oldalas te-
rületen katolikus magyarok és német ajkúak
lakósággal a zúppfedelés hullahára már
1964ben ömlesztett. Ennek a hári rava-
talról temetnek. A boncolásra rendelt hullá-
kat a nagyberki temetőbe szállítják és itt
temetik el.

Kereseliget.

A közép saját területére építette. A hegy ol-
dalon levő templontól felverető hegytetőn
levő síkra helyezték.

Tulajdoni részben katolikus német ajkúak
harmad részben Magyarok.

Az útszéli kereszt véste szerint régi temető
és hegytetőn a vidéken, nem is található teme-
tő, hullahára is van.

Az öngyilkosok és a villám sújtottak 1920 előtt
ide sem temetkeztek.

Ipárosok előkelőségek sírja itt is látható.
A Maai földművelők sírboltja is itt van.

Egy régi zeneszerző Heiden József oldalági ro-
kona Heiden Sándor kántortanító 1918 márc
30 táján itt halt meg. és ide temették sírverke-
rában A zene szerző testvére, dedánokája

A világháború közepette erre nem is figyeltek
fel különös képpen, és nem volt nagy hírű
temető. Azonban volt a meggétől néhány
előkelőség. A Maai uraiágak. Rippl Rónay fedő
műve is eljött a temetőre.

Kaposkeresztúr.

4. B

A község saját bellerületére építette a falu melletti völgybe. Kevés a régi sírköve a fakszen-tek elkorhadtak és csak az újabb keletű síremlé-kek beszélnek. hasznold a csomai temetőhez

Baté.

A földbirtokos Gyáril család adománnyo-zott területre épült a falutól távol.

Az úraságok a falun kívüli dombra épített templomot és ez alatt volt van a régi család sírbolt. A templom körül volt a "köztemető". A nemes család kette vált mert a házasági révén reformátusok jöttek a család- ba és ezeknek ezakra pásztor méterre ka- pottak és sírboltot emeltek és a reformátusok ide temetkertet. is a köztemetőt is ide hozták. A templom körüli köztemetőt felszántotta az úraság és szőlővel betelepítette. A batéi újtemető a századfordulón léte sűlt.

Mosolós.

A temető tétket a mosolói Pallavicini gróf adománnyozta a birtok szélén.

A temető képe újabb formát mutat.

Van kintor iparos és Pap lakója a temetőnek

A mosolói hegyalján van egy régi Izraelita temető még a 914-es háború előtt temetkertet ide az egész vidék módosabb zsidó lakók. Mosolón volt kintor imaházuk is, mert itt sok újon család ^{élt}

A nevesett temető elborítosodott és a II. ik há-
born óta nem látogatják szép sírkövekkel
és kriptá sorokkal és minden siron meglát-
szik a meder emberek lakója. Ugyen külön álló
temetőket a vidéken csak Sásdon volt.

A héber és magyar feliratok is márvány felis
fekete vörös színben Ugyen szép is temető
kert volt és ma teljesen elborítosodott.

Még 1942 ben egy fiataloktól álló nőcselék
banda az emlékköveket ledöntötték és
a kriptákat feltörték és kirabolták.

Az izraelita ephar akkor feljelentett
elbennük. de különösebb intézkedés nem tör-
tént ebben az ügyben. mert amint mondták

zsidó ügy Hárson kriptá ma is nyitva áll, a há-
rú akác és bodra bokorban.

Az utókornak a számára itt is van menteni
való

Nagyberki

A nagyberki újtemető 1927 ik évben ép-
pült a Vissaió gróf birtokából kitantra
szép újtemető. kb 4000 léka sírköves, kriptá-
ház ravatalozóval. is kriptá kapcsolással
utszéli kereszttel. Ez újtemető. Apró a fahu-
tól távol elborítosodva. már csak óta seki
nem látogatja.

Itt lehet látni régi sírkö emlékeket. kereszte-
ket. és két régi utszéli keresztek. és számos
előkelő sírokat

A múlt század 80-as éveiben volt itt a Nagybörkiben egy kiváló kovács aki olyan szép vaskeresztet díszkerítéit, és vasvétel szerű vaságykerítéit és erre vaskerántet kovácsolt. amoly ipari művészi darabok. A magas vaskeresztet feszülettel már le is fényképezték és én ilyen képet már az előbbi években, a Rippl Rónay Múzeumban ártadtam.

Vannak itt már régi szép kőkeresztok is ledőlve, amefeket megkellene menteni.

A négen kihalt Smidtek grófok család sírköve is itt volt és az első világháború alatt feltörték a kápolnát és a hat dob érc koporsót és az ékszereket elrabolták. éppen egy koporsót nem tudtak feltörni.

Az útemető elkészült 1927 nyarán, akkor a nagybörki körzeti előjáróság elhatározta, hogy a grófi kriptá kápolnát lebontja és a közelben levő merőző csőzhányó hejére egy csőzházat épít, mert a falu si dísznö és marha legelő is itt volt és így ez pártostanya is volt gémes itatókúttal.

A kápolnát lebontották és több mint egy méter mélyen is felszedték az alapteglát.

A kriptákat, a koporsók fiákjait érintetlenül hagyták.

A felnyitott koporsókat leránták rájuk
a fedeleket, a koporsót vissza rakták a ~~palán~~
rakták a polcokra, és egyetlen koporsót
amelyet érintetlenül hagytak, hát az elő-
járóság felnyitatta, még a hulla épsége
volt férfi volt nagy olvasó volt a nyakán a
akasztva aranykerettel, és a fekete alack
félóra annálva össze omlott, és por és csont
volt látható és még az aranylánc ott csillog-
zott az oldalán között. Ekkor a koporsót vissza
szárazták és nem vették el tőle semmit

A szirkamra ajtaját leránták és betemet-
ték a lejáratát földrel.

A falu lakosságának többsége jelen volt.
és mondták, hogy azok a szerepben el-
haltak milyen régen nyugodtan pihennek
a sírjukban az örökös hárbán, hanem
erék a gazdagok még itt sem pihenhetnek
nyugodtan. Az aranyukat sínes sármikra
több értéke, hiába rakták rájuk, és emek
még ott örülni sem tudnak a kínos
halottak. Ezt a jelen levő Plebános mondta
el. A falu népe öregei ma is emlégetik
A felnyitott koporsóra rá volt véve
a gróf neve és a halála napja 1808 év
szeptember 2 án

A temetőhez fűződő népszokások, (8.) és hiedelmek, és babonák.

1. A magyar népiéletben, a legtöbb felépítési hiedelem a temetőhöz fűződik.
2. Ha a halottat visszük be a temetőkapun és a körüli lakóházaikból kakaskükkörököt és vagy kutyapatast hallatszik, úgy a halott vissza kíváncsozik, mert nincs jó helye.
3. A halottnak a temetőkapun mindaddig őrt kell állni, amíg a következő halottat behozzák.
4. A nagyberki régi temetőt amikor beáruították Kovács Andrást szellel volt az utolsó temetőkező. Mondták különösen az asszonyok. No szögyeny Andrást bácsi, mert örökké állhat a temetőkapuban mert nem jött felváltó.
5. A temetőből virágot haza vinni nem szabad, mert a családban rövidesen halálra lesz.
6. A temető sínein a temetett öngyilkos, államcsinnyel nem állítják a temetőkapu őriégre mert ezeknek csak a pokol kapuja áll nyitva.
7. A halott állat felkötő kendőt háromszor elvinnék a temetőbe és haza hoznák, akkor ezzel lehet szerencsét, és rózsát is varázsolni, és ilyen kendő darabjaival csomagolnak is vagy abból kis darabkát az ésszerűbe teszik szerencsét hoz.
8. Valaki hajából ruhájából, és a felvett lábnyomat önnel csomagolják. ha lehet a kecskéből ha lenyújtott hőrét csomagolni, és ezt három gombostűvel átűri benne hagyni, és alkonyat után a temetőbe vinni, a g. ik sorban 9. g. ik sítóra leírni. A menyasszonyi koszorúból is temetnek ebbe. Ez sorvadás és pusztulás okoz.

Gölle.

A göllei temető régi a saját telkire épített temető, amelynek a 150 éves tüli részlegén még ritkán állanak a homokkőből készült sírkeresztok. Egyesek latin felirattal.

Nagy régi kapuárával amelyben halottak napján misét mond a pap réptől.

Kálvária a kapubejárattól jobbra amelyet 1908 nyarán emeltek.

Jobbra van a hullaház is több fülkés ravatalozó amelyet a 60-as években építettek.

A temető is kimutatja, hogy Gölle a megye leggazdagabb községe.

Már a sírfeliratok jelzik azt, hogy a temető kultusz városias jellegűt ölt, a század eleje óta.

A felszabadulás óta temetett sírok közt alig akad fakereszt. Itt igen sok a módos halott. úrvanások, Kántor, Pap, és neves iparos gyógyszerész jezsze orvos stb. Az izraeliták is temetkették ide a hebes feliratok tanúsága szerint. A sírfeliratokat külön dolgozatban tárom fel

Egyenesít Sándor
már nyugdíjas

Dombóvár 973 VI. 20.

Holatközölők
sokan voltak
minden faluból